

Särskild sammanställning av miljöbedömning – Detaljplan för Valsjöskogen, Etapp 1 Österåkers kommun, Stockholms län.

Enligt Miljöbalken 6 kap. 16 § ska kommunen göra en särskild sammanställning när en plan som krävt en miljökonsekvensbeskrivning antagits. Sammanställningen ska innehålla beskrivningar av:

1. *hur miljöaspekterna har integrerats i planen,*
2. *hur miljökonsekvensbeskrivningen och synpunkter från samråd har beaktats,*
3. *skälen till att planen eller programmet har antagits i stället för de alternativ som varit föremål för överväganden, och*
4. *de åtgärder som avses att vidtas för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet medför*

Kommunen ska informera berörda kommuner och myndigheter, allmänheten om att planen har antagits samt göra sammanställningen och planen tillgängliga för dem.

1. Integrering av miljöaspekter

Platsens historia

Planområdet är beläget ca 3 km öster om Åkersberga centrum i anslutning till befintlig småhusbebyggelse i Margretelund. Det kuperade planområdet består till största delen av ett skogsområde som ingår i Trastsjöskogen. Skogsmarken är mycket varierad och sköts enligt skogsbruksplan vilket gör att stora delar är påverkade av skogsbruket. Skogsmarken närmare Ättarö består av äldre skog med inslag av gamla aspar och sälg. Markvegetationen är till vissa delar av ängstyp med en rik flora.

Planens syfte är att möjliggöra en småskalig bostadsbebyggelse inom det aktuella området samtidigt som stora naturvärden för rekreation och friluftsliv ska bevaras. Planförslaget utgör en del i arbetet med att utveckla en tätare stadsbebyggelse öster om Åkersberga centrum.

Naturmiljö, rekreation och friluftsliv

Området ligger i ett kuperat landskap som till största delen består av skog och berghällar. Skogsmarken är mycket varierad och sköts enligt skogsbruksplan. Det finns ett flertal nyupptagna föryngringsytor. Vid Ättarö utgörs marken av ängs- och betesmark. Flera skogsbevuxna sankmarker finns inom området. Förslaget är anpassat till befintliga värdeområden för biologisk mångfald, vilket innebär att skador på dessa värden väntas bli begränsade, främst partier av gammal barrskog.

Samtliga nya boende bedöms kunna få mycket god tillgång till bostadsnära natur. Förslaget kommer inte heller att begränsa tillgången för befintliga boenden, även om en viss del av skogsområdet bebyggs. Planförslagets negativa påverkan mildras då bebyggelse undviks i de tre huvudområdena som hyser de största naturvärdena och rekreativa värdena. Ett grönt stråk sparas mellan huvudområdena. Det ökar förutsättningar för att ett område inte ska bli isolerat. Det sparade stråket ökar förutsättningarna för att det även i framtiden kommer att finnas ett grönt spridningssamband mellan dessa huvudområden.

Kulturmiljö

Utbyggnad av planerad lokalgata kommer att beröra fornlämning Raä 553. Kommunen avser att hos Länsstyrelsen begära tillstånd för borttagande av fornlämningen.

Vatten och geotekniska förutsättningar

Dagvattenstrategi och förslaget till dagvattenlösning beskrivs i plan- och genomförandebeskrivning.

Geoteknisk utredning och undersökning har utförts. I planförslaget har områden med dåliga geotekniska förhållanden så långt möjligt undantagits från bebyggelse och redovisas som naturmark.

2. Hur synpunkter från miljöbedömningsprocessen och samråd har beaktats

Miljöbedömningen av planen påbörjades 2008, då arbetet med en behovsbedömning av ett detaljplaneprogram genomfördes. Under programarbetet genomfördes också ett antal förstudier, där miljöaspekterna i olika utkast till programmet har diskuterats. Planprogrammet godkändes av kommunstyrelsen 2009-11-30.

Tillsammans med det färdiga programförslaget, presenterades en färdig behovsbedömning 2010. Ett tidigt samråd kring denna hade då hållits med Länsstyrelsen. Behovsbedömningen innehåller en bedömning av projektets miljöaspekter i enlighet med MKB-förordningen, med slutsatsen att programförslaget medför en risk för betydande miljöpåverkan och att en MKB därför ska utföras. Behovsbedömningen innehåller också en avgränsning av innehåll i MKB.

Detaljplaneförslaget hade en annan avgränsning än det presenterade programmet och omfattar endast de nordvästra delarna av programområdet, efter samrådet har området för bebyggelse ytterligare minskats. Slutsatserna i behovsbedömningen har dock ansetts gälla även för denna del och därför genomförs en MKB med samma innehållsmässiga avgränsning som detaljplaneförslaget.

Under arbetet med planförslaget, har tidiga utkast av MKB presenterats för plangruppen. Vid flera möten har också miljökonsekvenser av olika delar av planen diskuterats. Miljöfrågorna har också diskuterats under tidigt samråd med Länsstyrelsen 2010-04-20. Förslaget var föremål för samråd enligt PBL under våren 2012. Synpunkter från samrådet har sammanställts i samrådsredogörelse 2013-11-15. Samråd med länsstyrelsen har även genomförts med avseende på eventuell vattenverksamhet (markavvattning) 2014-01-08.

Förslaget har under processen tydligt förstärkt flera miljöaspekter och anpassats för att minska negativ påverkan, utöver de anpassningar som skedde i programmet.

Negativ påverkan som har minskat:

- Dagvattenhanteringen har utformats för att minska belastningen på vattenmiljön.

Positiv påverkan som har förstärkts:

- Förslaget har förtätats och minskats i östra delen efter samrådet.

Samråds- och utställningssynpunkter

Nedan beskrivs hur miljökonsekvensbeskrivningen och synpunkter från samråd har beaktats och hur miljöaspekterna har integrerats i planen.

Kulturmiljö

Inkomna synpunkter	Länsstyrelsen utställningsyttrande – Av planbeskrivningen framgår att fornlämningen kommer att beröras vid utbyggnad av planerad lokalgata, och att kommunen avser att hos Länsstyrelsen begära tillstånd för borttagande av fornlämningen. Innan planen antas bör plankartan och illustrationskartan visa fornlämningsområdet som avgränsats i förundersökningen och angivande av fornlämningsnummer Raä 553. Detta för att fornlämningen ska uppmärksammas inför planens genomförande.
Revidering av MKB	MKB:n har reviderats utifrån de arkeologiska utredningarna.
Önskvärda skyddsåtgärder enligt MKB	Inga åtgärder föreslås.
Integrering i planen	Fornlämningen redovisas på plankartan.

Naturmiljö, rekreation och friluftsliv

Inkomna synpunkter	<p>Flertalet synpunkter från samråd och utställning har rört ianspråktagande av natur-, rekreations- och kulturmiljövärden. Risk för negativ påverkan på de sammanhängande skogsområdena har särskilt lyfts fram.</p> <p>Länsstyrelsen framförde i sina yttrande yttranden i samband med programförslaget för planen (2009) och vid samrådet (2012).</p> <p>Länsstyrelsen påpekade i programyttrandet att programområdet ingår i ett område som kommun pekat ut med målsättning att bilda ett naturreservat kallat Trastsjöskogen.</p> <p>Vidare skriver länsstyrelsen i sitt programyttrande att enligt programhandlingarna föreslås ingen bebyggelse i de mest värdefulla områdena. Länsstyrelsen påpekar dock att det saknades en gemensam karta med de samlade naturvärdena och föreslagen bebyggelse för att bedöma i vilken omfattning naturvärden och spridningskorridorer kommer att påverkas. Länsstyrelsen befarar att föreslagen exploatering inte tar tillräcklig hänsyn till befintliga spridningskorridorer, framförallt i den västra delen.</p> <p>Länsstyrelsen påpekar att det inom programområdet finns en nyckelbiotop, ett naturvärdesobjekt och tre sumpskogar, enligt Skogsstyrelsens inventeringar, grova ekar vid Kolgärdet och skogsområden med höga värden vid Södersjön. Hur naturvärdena och ”tysta” områden kommer att påverkas av en exploatering behöver konsekvensbeskrivas. Våtmarker - det bör undersökas vilka värden de skogsbevuxna sankmarkerna inom planområdet har och hur de påverkas av en exploatering samt våtmarker utanför planområdet.</p>
Revidering av MKB	En gemensam karta har tagits fram för de naturområdena med de

	<p>högsta naturvärdena och föreslagen bebyggelse.</p>
<p>Önskvärda skyddsåtgärder enligt MKB</p>	<p>Ett grönt stråk i planens västra del bör sparas som natur, för att det fortsättningsvis ska finnas förutsättningar för ett ekologiskt spridningssamband och för att minska risken för fragmentering.</p> <p>I Skogssällskapetets friluftsutredning (Friluftsutredning Österåkers kommun – Trastsjöskogen, Skogssällskapet 2007-06-27) finns förslag för att stärka och utveckla de rekreativa värdena.</p>
<p>Integrering i planen</p>	<p>Aktuellt planförslaget omfattar ca 38 hektar och rymmer ca 160 småhus. Trafiken kommer att bli mycket begränsad i området. Kollektiv busstrafik är inte aktuellt och skyltad hastighet ska vara 30 km/h. Bullerstörningar från trafiken förväntas därmed bli liten.</p> <p>De mest värdefulla natur-och rekreationsområdena har undantagits från exploatering.</p> <p>Vid fältinventering av de skogsbevuxna sankmarkernas inom planområdet kunde det konstateras att dessa idag inte längre är våtmarker eller har några naturvärden. Skogsområdet utgörs av trivial barrskog med kvarstående socklade träd. Området närmast Södersjön är idag planterade med gran. Marken är här fuktig men inte tillräcklig våt för att skogen ska vara en sumpskog eller fungera som en våtmark. En exploatering av skogsområdet kommer inte att påverka några sankmarker/våtmarker eller leda till markavvattning.</p> <p>I anslutning till planområdet finns det våtmarker. Enligt planförslaget kommer det inte att byggas i de närliggande våtmarkerna, de kommer heller inte att dräneras. Genomförandet av planen innebär inte några markavvattnande åtgärder för våtmarkerna utanför planområdet. Våtmarken i södra delen av området som kan användas som fördröjningsmagasin kommer att få ett ökat tillskott av vatten och en viss ökad belastning dagvattenföroreningar, dock under riktvärdet och våtmarken naturvärden eller funktion bedöms inte påverkas negativt.</p> <p>Ett ca 75 meter brett stråk i planområdets västra del, vid Högsättra i höjd med Otto bondes väg har enligt plankartan beteckningen natur. Stråket ger förutsättningar för ett ekologiskt spridningssamband i planområdets västra del och reducerar risken för fragmentering.</p>

Vatten och geotekniska förhållanden

<p>Inkomna synpunkter</p>	<p>Länsstyrelsen framförde i sina yttrande yttranden i samband med programförslaget för planen (2009) och vid samrådet (2012) att miljö kvalitetsnormer ska följas vid planläggning och en redovisning av hur de har hanterats ska redovisas i planarbetet.</p> <p>Åtgärder som föreslås t.ex. fördröjningsmagasin ska omfattas av planområdet.</p> <p>Vidare anser länsstyrelsen att det vore angeläget att ta bort kulverteringen för det dike/ån som leder vatten från Södersjön och genom planområdet.</p> <p>För markavvattnande åtgärder krävs dispens såväl som tillstånd eftersom länet omfattas av ett generellt förbud mot markavvattning.</p>
---------------------------	--

	<p>Vid planläggning ska hänsyn tas till klimataspekter, med avseende på översvämningsrisk.</p> <p>Enligt jordartskartor kan det finnas torv och förutsättningarna och fråga om lämplig grundläggning kan behöva undersökas.</p>
Revidering av MKB	Vattenfrågorna i MKB:n har utvecklats avseende synpunkterna ovan.
Önskvärda skyddsåtgärder enligt MKB	Genomförandet av planförslaget gör det möjligt för befintliga hus vid Valsjön att ansluta till den nya VA-ledningen som ska dras till planområdet, denna åtgärd bör påverka Valsjöns ekologiska status positivt och även leda till en positiv påverkan av Trälhavet.
Integrering i planen	<p>Dagvattenstrategin och förslaget till dagvattenlösning beskrivs i plan- och genomförandebeskrivning. Med den dagvattenlösning som har valts ska infiltration ske i öppna diken och en fördröjningsyta anläggs uppströms innan våtmarken. Med dessa åtgärder bedöms föroreningshalterna reduceras i tillräcklig omfattning och ingen ytterligare rening är nödvändig. Riktvärdet för föroreningar i dagvattnet underskrids med ovanstående åtgärder enligt dagvattenutredningen</p> <p>Dikets/åns kulverterade delar ligger för djupt och bedöms som olämpligt att ta bort ur byggnadsteknisk- och säkerhetsmässig synpunkt.</p> <p>För att undvika framtida problem med översvämning har utformningen och placeringen av byggnader anpassats efter de geologiska förhållandena och de låglänta områdena i planområdet har undvikits. Geoteknisk utredning och undersökning har utförts för att identifiera områden med torv eller lös lera. Generellt rekommenderas att byggnader inom de undersökta områdena utförs på pålar eller plintar som förs ner till berg eller fast lagrad friktionsjord. I det bearbetade planförslaget har områden med dåliga geotekniska förhållanden så långt möjligt undantagits från bebyggelse och redovisas som naturmark.</p> <p>Föreslagna fördröjningsåtgärder; nya diken, fördröjningsyta i form av ett breddat dike uppströms våtmarken (norr om Valsjön) samt föreslagen dagvattenhantering på tomtmark kommer att minimera risken för översvämning. Om extrema flöden i sin tur innebär att vattnet dämmer kraftigt i våtmarken kan man inte utesluta en översvämning av diket och kringliggande mark, Risken bedöms inte bli större än den är i nuläget. Ingen bebyggelse påverkas av en eventuell översvämning här.</p>

Nedan presenteras en sammanfattning av inkomna synpunkter från utställningen samt kommunens kommentarer till dessa.

Påverkan på natur, kultur och rekreation

Flertalet synpunkter från samråd och utställning har rört ianspråktagande av natur-, rekreations- och kulturmiljövärden. Risk för negativ påverkan på de sammanhängande skogsområdena har särskilt lyfts fram.

Kommunens kommentar

Exploatering medför ofta ianspråktagande av naturmark. Planen har dock på flera punkter anpassats för att bevara och stärka de gröna värden som finns (se ovanstående punkter om minskad negativ påverkan och stärkt positiv påverkan).

Trafiklösningar, kollektivtrafik

Flertalet synpunkter rör trafiklösningar och kollektivtrafik. Trafikproblemen vid korsningen mellan Sörgårdsvägen och väg 276 har uppmärksamrats. Vad gäller kollektivtrafik så föreslås nya busslinjer och förlängning av Roslagsbanan.

Kommunens kommentar

Överväganden om var kommunen ska byggas ut har gjorts i kommunens översiktsplan och preciserats i programmet till detaljplan. Planerna anger en sammanhängande stadsbebyggelse som ger underlag för kollektivtrafik.

SL har ansett kollektivtrafiktillgängligheten acceptabel också utan ny förbindelse. Att tillgängligheten till området ökar stämmer med översiktsplanens intentioner.

Dagvatten och påverkan på sjöar

Valsjön kan påverkas negativt av dagvattenutlopp från exploateringen.

Kommunens kommentar

Genom infiltration i öppna diken samt anläggandet av en fördröjningsyta uppströms innan våtmarken bedöms föroreningshalterna reduceras och ingen ytterligare rening är nödvändig. Riktvärdet för föroreningar i dagvattnet underskrids med ovanstående åtgärder.

ÖPs aktualitet och MKB

Synpunkter har framkommit kring att ÖP från 2006 är föråldrad och att ny översiktsplan borde tas fram.

Kommunens kommentar

Beträffande ÖP kan påpekas att länsstyrelsen i sin aktualitetsbedömning 2010-09-17 konstaterat att "Översiktsplanen bör även fortsättningsvis kunna utgöra stöd för planläggning och tillståndsgivning". Kommunen har gjort samma bedömning.

3. Skälen till att planen antagits istället för alternativ som varit föremål för avväganden

Alternativa platser och utformningar för bebyggelse i Östra Margretelund, som nu kallas Valsjöskogen, har prövats inom processen med detaljplaneprogrammet. Det har därför inte utretts några alternativa lokaliseringar inom detta planarbete och MKB.

Planförslaget har jämförts med nuläget och nollalternativet. Nollalternativet kan omfatta olika scenario; att skogsbruket fortsätter, eller att områdets natur- och rekreationsvärden utvecklas eller att området på sikt kommer att exploateras.

Detaljplanens syfte, att tillgodose behov av bostäder samt att utveckla Åkersberga tätort och binda samman kommundelar, bedöms dock väga tyngre än de positiva konsekvenserna av nollalternativet som innebär en utveckling av natur- och rekreationsvärden i området, varför kommunen valt att gå vidare med detaljplanen.

4. Uppföljning och övervakning

Under genomförandet av den föreslagna planen bör kontinuerligt åtgärder vidtas för att följa upp risker för betydande miljöpåverkan och för att kunna vidta åtgärder.

I MKB har nedanstående områden för uppföljning identifierats. Denna särskilda sammanställning har kompletterats med ansvar för uppföljningen.

- allmänhetens tillgång till skogsområdena
- skötseln av ängarna, skogen och hållmarken

Ansvar och intervall för uppföljning

Samhällsbyggnadsförvaltningen inom Österåkers kommun ansvarar för uppföljningen av skötsel av naturmarken. Förvaltningen ansvarar även för att det finns uppdaterad information om ansvarig person för skötseln på kommunens hemsida.

Utformning av gångvägar och stigar

Kommunen ska följa upp att en gångväg med god kvalitet anläggs enligt planbeskrivningen. Man ska också bevaka att enklare stigar anläggs vid Kolgärdet, genom området och längs nuvarande diket, för att kanalisera besökare.

Ansvar för uppföljningen

Samhällsbyggnadsförvaltningen ansvarar för att precisering av stigarnas utformning tas fram i samråd med tilltänkt entreprenör samt att preciseringen skrivs in i avtal med entreprenören. Efter anläggande har samhällsförvaltningen ansvar för att kontrollera slutresultatet. Detta görs genom att de anlagda stigarna promeneras.

Dagvattenhantering

Kommunen ska följa upp projekteringen av dagvattenanläggningarna för att försäkra sig om en god utformning av dessa. Man ska vidare följa upp anläggningarnas prestanda för att försäkra sig om ett minskat närsaltsutsläpp och utsläpp av metaller till recipienten Trälhavet.

Utsläppen bör jämföras med den naturliga avrinningen om området bestod av naturmark.

Ansvar och intervall för uppföljningen

Samhällsbyggnadsförvaltningen ansvarar för områdets dagvattenhantering. Förvaltningen ansvarar för att en hög ambitionsnivå angående dagvattensystemets form och funktion skrivs in i avtal med entreprenör. Förvaltningen ansvarar för etappvis besiktning av anläggningarna (detaljplanen kommer att byggas i etapper, belastningen av förorenat dagvatten kommer därför att vara lägre i början och öka med etapperna). Förvaltningen ansvarar för kontinuerlig uppföljning av dagvattenanläggningen när samtliga etapper är utförda. Uppföljning av dammarna och diken kan vara visuell kontroll för att se att tillse att dessa inte växer igen. Kontroll av systemets funktion görs

enklast genom provtagning vid dikessystemets utlopp vid Sätterfjärden. Denna kontroll bör ske ca vart 5:e år.

Gatunät och kollektivtrafik

Kommunen ska följa upp att huvudväg anläggs med föreslagen standard. Vidare ska man följa utvecklingen i kommande planer i områdets närhet för att säkerställa att ett bussnät kan utvecklas och att möjligheter till ett silande vägnät kan kopplas till Åkersberga tätort.

Ansvar för uppföljningen

Samhällsbyggnadsförvaltningen i Österåker kommun ansvarar för uppföljning av områdets gatunät och kollektivtrafik. Uppföljningen ska ske löpande genom samtliga etapper.

Trygga gaturum enligt gestaltningsprogram

Kommunen ska vid bygglov följa upp att den föreslagna gestaltningen av trygga gaturum genomförs, med hus längs gata, avgränsade tomter och entréer mot gata.

Ansvar för uppföljningen

Samhällsbyggnadsförvaltningen ansvarar för utformning av trygga gaturum. Förvaltningen ansvarar för att gestaltningen skrivs in i avtal med entreprenör.

Miljökrav vid upphandling av entreprenör

Kommunen ska upprätta miljökrav vid entreprenadupphandling.

Ansvar för uppföljningen

Samhällsbyggnadsförvaltningen ansvarar för uppföljning av att miljökraven uppfylls.

Lars Barrefelt
Stadsarkitekt, Österåkers kommun

Ingemar Eriksson och Mia Tideman
WSP